

وزارت تحصیلات عالی
معینیت علمی
ریاست نصاب تحصیلی
کمیسیون ملی نصاب تحصیلی

وزارت تحصیلات عالی
معینیت علمی
ریاست نصاب تحصیلی
کمیسیون ملی نصاب تحصیلی

رهنمود تدوین، بازنگری و انکشاف نصاب‌های تحصیلی
برنامه‌های لیسانس

سال ۱۴۴۶ هـ ق

بسم الله الرحمن الرحيم

شناسه

رهنمود تدوین، بازنگری و انکشاف نصاب‌های

تحصیلی برنامه‌های لیسانس

صاحب امتیاز	:	وزارت تحصیلات عالی
تدوین	:	ریاست نصاب تحصیلی
تصحیح و دیزاین	:	کمیسیون ملی نصاب تحصیلی
وبسایت	:	www.mohe.gov.af
ایمیل آدرس	:	curriculum@mohe.gov.af
شماره تماس	:	۰۲۰۲۵۱۴۱۰۹
ناشر	:	ریاست اطلاعات، نشرات و ارتباط عامه
محل چاپ	:	چاپخانه ریاست اطلاعات، نشرات و ارتباط عامه
نوبت چاپ	:	اول
تعداد چاپ	:	۱۰۰۰ جلد
سال چاپ	:	۱۴۴۶ هـ.ق / ۱۴۰۳ هـ.ش

فهرست عنوان‌ها

صفحه

عنوان

۱..... مقدمه

۱..... اصول و معیارهای تدوین، بازنگری و انکشاف نصاب‌های تحصیلی

فصل اول

عمومیات

۴..... نصاب تحصیلی

۴..... کریدت

۵..... مجموع تعداد کریدت‌ها

۵..... کتگوری‌های مضامین برنامه‌های لیسانس

۵..... مضامین اساسی (Basic Courses)

۵..... مضامین مسلکی (Professional Courses):

۵..... مضامین انتخابی (Elective Courses)

۵..... مضامین همه شمول (Inclusive courses):

۵..... پایان نامه (Monograph):

۶..... مضامین پیش‌نیاز (Pre-requisite Courses):

۶..... ماهیت نظری، عملی و یا ساحوی بودن مضامین

۶..... کودگذاری مضامین

۷..... مشخصات ویرایشی نصاب تحصیلی

۷..... مراحل تدوین، بازنگری و انکشاف نصاب‌های تحصیلی لیسانس

فصل دوم

ساختار بسته نصاب تحصیلی برنامه‌های لیسانس

۹.....	بستی نصاب تحصیلی
۱۰.....	صفحه حقوقی
۱۰.....	صفحه بسم الله الرحمن الرحيم
۱۱.....	پیام‌ها
۱۱.....	پیشگفتار
۱۱.....	فهرست مطالب
۱۲.....	بخش اول : عمومیات
۱۲.....	مقدمه
۱۲.....	معرفی برنامه
۱۲.....	دیدگاه
۱۳.....	ماموریت
۱۳.....	ارزشها
۱۳.....	نیازسنجی
۱۴.....	اهداف آموزشی برنامه
۱۴.....	نتایج متوقعه برنامه
۱۴.....	شرایط حداقل تطبیق نصاب تحصیلی

۱۶..... اصول و معیارهای تألیف کتب و محتوای درسی مطابق به مفردات تعیین شده

ب

- ۱۷..... ویژه‌گی‌های نصاب تحصیلی
- ۱۸..... استراتژی تحصیلی
- ۲۱..... بخش دوم: جداول سمستروار مضامین
- ۲۱..... بخش سوم: مفردات و پلان درسی هفته‌وار مضامین

فصل سوم طی مراحل رسمی نصاب تحصیلی

- ۲۳..... از طریق نهاد تحصیلی
- ۲۳..... از طریق کسترها
- ۲۵..... ضمایم
- ۲۵..... ضمیمه شماره ۱ مشخصات ویرایشی نصاب تحصیلی
- ۳۱..... ضمیمه شماره ۲: پستی نصاب‌های تحصیلی
- ۳۵..... ضمیمه شماره ۳: صفحه حقوقی
- ۳۷..... ضمیمه شماره ۴: جداول سمستروار مضامین
- ۴۰..... ضمیمه شماره ۵: فارمت مفردات و پلان درسی مضامین
- ۴۴..... ضمیمه شماره ۶: فورم طی مراحل رسمی نصاب تحصیلی که از طریق نهاد تحصیلی طی مراحل می‌گردند
- ۴۶..... ضمیمه شماره ۷: فورم تاییدی نصاب تحصیلی برنامه‌های لیسانس از جانب استادان پوهنخی شرعیات/ ثقافت اسلامی نهاد تحصیلی مربوطه
- ۴۷..... ضمیمه شماره ۸: چک لیست ارزیابی نصاب تحصیلی برنامه لیسانس

انفاذ.....

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مقدمه

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِهِ الْكَرِيمِ، وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ، وَبَعْدُ:

نصاب تحصیلی برای تمام مراحل تحصیلی به مثابه یک عنصر کلیدی نظام تحصیلی از جایگاه و اهمیت خاص برخوردار است. نصاب تحصیلی در حقیقت به حیث محور اصلی و نقشه راه برای یک برنامه تحصیلی، تنظیم ساختار و امور آکادمیک در یک نهاد تحصیلات عالی عمل می نماید.

نصاب تحصیلی برنامه های علمی نهادهای تحصیلی کشور در مطابقت با احکام شرعی، معیارهای پذیرفته شده ملی و بین المللی و مفاد این رهنمود تدوین شده و بعد از طی مراحل رسمی به منصفه تطبیق قرار می گیرد، نظام تحصیلی برای برنامه های لیسانس براساس آموزش مبتنی بر نتیجه و محصل محور در مطابقت به سیستم کریدیت تعیین گردیده که در پرتو آن باید نصاب های تحصیلی تهیه، تدوین، بازنگری و انکشاف داده شده، پس از طی مراحل قانونی جهت تطبیق با نهادهای تحصیلی شریک گردد. تطبیق درست و همه جانبه نصاب تحصیلی متضمن بهبود کیفیت در نظام تحصیلی کشور می باشد.

این رهنمود به اساس بند (۵) مصوبه شماره (۲۴) مورخ ۱۴۴۳/۷/۲۰ کابینه امارت اسلامی افغانستان جهت تدوین، بازنگری و انکشاف نصاب های تحصیلی برنامه های لیسانس ترتیب گردیده و نهادهای تحصیلی را قادر می سازد تا نصاب های تحصیلی برنامه های مورد نظر شان را طبق احکام شرعی با در نظر داشت اصول و معیارهای پذیرفته شده تدوین و طی مراحل نمایند.

بدون شک؛ در پروسه تهیه، تدوین، بازنگری و انکشاف نصاب های تحصیلی نیاز است تا، دانش، مهارت، نگرش، تخصص، تجربه دست اندرکاران و ظرفیت های نهادهای تحصیلی کشور مطابق به اصول و احکام شرعی با در نظر داشت نیازمندی های جامعه، بازار کار و خصوصیات برنامه نیز در نظر گرفته شوند.

اصول و معیارهای تدوین، بازنگری و انکشاف نصاب های تحصیلی

۱. تدوین، بازنگری و انکشاف نصاب های تحصیلی باید با توجه به اصول اسلامی، ارزش های دینی و ملی توسط استادان متخصص، مسلکی، با تجربه و باصلاحیت، و اشخاص ماهر از ادارات ذربط طوری انجام شود که مسایل و شکلیات آن مطابق با احکام شرعی و فقه حنفی باشد، سیستم اداری، نام ها و اصطلاحات آن متضمن مفاسد نبوده و با روحیه و اهداف شرعی در تضاد نباشد.

۲. در تعیین مضامین، تعداد کریدت‌ها و مفردات درسی از منابع معتبر و به‌روز مطابق پیشرفت‌های جدید علم و تکنالوژی استفاده وسیع و همه‌جانبه صورت گیرد.
۳. نصاب‌های تحصیلی باید به‌گونه‌یی تدوین، بازنگری و انکشاف داده شوند که مطابق اصالت دینی با در نظر داشت ضرورت و معاصرت دنیوی، آخرین دست‌آوردها و ابتکارات تمام علوم و فنون در آن‌ها جابه‌جا گردد و معیارات جهانی که با احکام شرعی در تضاد نباشد در نظر گرفته شود.
۴. تحصیل ذات انسانی را تکمیل و صفات نیکو را رشد داده، در نتیجه روحیه اخلاص، تقوا، عبادت، اخوت اسلامی، وحدت، همدردی، خدمت، احترام و ایثار را در افراد تقویه می‌نماید. در حقیقت تحصیل نسل آینده را به‌گونه‌یی تربیه می‌کند که برای کشور و جامعه الگو، نمونه و انسان مقتدا باشد. ازینرو محتوای نصاب‌های تحصیلی باید به‌گونه‌یی تدوین، بازنگری و انکشاف داده شوند که از یکسو این مقتضیات را برآورده سازد و از سوی دیگر ارزش علم را به‌عنوان یک فضیلت در اذهان محصلین نهادینه کند، نه به‌مقصد اندوختن مادیات.
۵. نصاب‌های تحصیلی همه برنامه‌ها باید به‌گونه‌یی تدوین، بازنگری و انکشاف داده شوند که بخش عقیدوی، فکری و اخلاقی آن‌ها مطابق با نظام‌های اخلاقی و اعتقادی اسلام بوده، اساسات، مصادر و خصوصیات آن‌ها مطابق با شریعت اسلامی باشد. لازم است تا محتوای نصاب‌های تحصیلی رشته‌های حقوق، اقتصاد، سیاست، اداره، مدیریت، پالیسی، قانون، انسان‌شناسی، جامعه‌شناسی، روان‌شناسی، هنر و علوم تربیتی و سایر رشته‌های علوم اجتماعی و طبیعی مطابق فقه حنفی باشد.
۶. نصاب‌های تحصیلی علوم اجتماعی، تربیتی و ادبی باید به‌گونه‌یی تدوین، بازنگری و انکشاف داده شوند که در مورد علوم اسلامی، فنون، تاریخ، فرهنگ، ارزش‌ها، افتخارات و شخصیت‌ها مطابق نیاز معلومات کافی و مستند را احتوا نموده و در پیشرفت جهان در هر دو بخش مادی و معنوی نقش مسلمانان را نمایان و برجسته سازند. محصلان را نسبت به نظام اسلامی حس برتری داده و چنین ذهنیتی ایجاد کنند که اسلام دین کامل و شامل است و برای تمام امور زنده‌گی در بخش‌های مادی و معنوی نظام‌ها، اصول و هدیای خاص دارد که در هر زمان و مکان عملی و قابل تطبیق می‌باشند.
۷. نصاب‌های تحصیلی باید به‌گونه‌یی تدوین، بازنگری و انکشاف داده شوند که محصل مستقیماً از دوره قدیم یونان باستان به دوره نشأه ثانیه (رنسانس، زمان رشد دوباره غربی‌ها) کشانیده نشود و به‌محصلان چنان تلقین نگردد که تمام جهان در قرون وسطی در تاریکی بوده است، زیرا واقعیت چنین نیست، چون این عصر تنها برای غربی‌ها دوره تاریک بوده و مسلمانان در این دوره دارای دست‌آوردها و کارنامه‌های علمی و تجربی بسیار زیاد بوده‌اند که تاریخ‌گواه آن است.
۸. نصاب‌های تحصیلی علوم طبیعی و تجربی باید به‌گونه‌یی تدوین، بازنگری و انکشاف داده شوند که تفاوت بین حقایق و واقعیت‌های ساینسی، تخمین‌ها و فرضیه‌های ساینس دانان از همدیگر به‌شکل واضح تفکیک شوند. زیرا مواردیکه بر حقایق بنا شده باشند خلاف اسلام نیستند، مگر تخمین‌ها و قیاس‌ها خلاف اسلام بوده می‌توانند، استادان و مؤلفین، نباید از آیات قرآن کریم که در رابطه به کاینات نازل گردیده‌اند در تطبیق

و تصدیق تخمین‌ها و فرضیه‌های ساینسی استدلال بی‌مورد نمایند، زیرا در این گونه انطباق نه‌تنها کدام خدمت به قرآن‌کریم صورت نمی‌گیرد، بلکه چنین تخمین‌ها و قیاس‌ها اگر غلط ثابت شوند باعث پیدا شدن شک و شبه در باره قرآن کریم می‌گردند.

۹. در پیشینه تاریخی علوم و فنون باید نقش دانشمندان مسلمان در رساندن علوم به معیارات امروزی بیان گردد، زیرا همین دانشمندان و علمای مسلمان بودند که از همه اولتر برای جهان براساس تجربه، روش تحقیق را نشان دادند و تحقیقات غرب و اروپا نیز به‌همین اساس استوار می‌باشد.

۱۰. در علوم طبیعی در موارد مربوط به کاینات، آفات و حوادث طبیعی تنها به طبیعت و مادیت نسبت داده نشود، بلکه جنبه الهی و شرعی آن نیز ذکر گردد.

۱۱. نصاب‌های تحصیلی علوم طبیعی، زبان‌ها، و دیگر علوم و فنون مورد نیاز به‌گونه‌ی تدوین، بازنگری و انکشاف داده شوند که در باره این علوم از تجربیات مؤثر دیگران استفاده شود؛ مگر مسایل عقیدوی، فکری و فرهنگی آن‌ها انتقال داده نشود.

فصل اول

عمومیات

نصاب تحصیلی

نصاب تحصیلی عبارت از طرح جامع، منظم و حساب شده است که مجموع فعالیت‌ها و فرصت‌های زمانی، مکانی و امکانات فن آوری آموزشی را به‌طور سازمان‌یافته و سیستماتیک به‌منظور دستیابی به‌هدف کسب دانش، مهارت و سلوک جهت تربیه تمام جوانب مادی و معنوی افراد را طبق نیاز جامعه تحت نظر مسئولین مربوطه در یک مسیر معین و هدفمند هدایت می‌کند.

نصاب تحصیلی به‌گونه‌یی یک بسته مدون مشتمل بر مقدمه، معرفی برنامه، دیدگاه، ماموریت، ارزشها، اهداف آموزشی، نتایج متوقعه، استراتژی تحصیلی، شیوه‌های تدریس و ارزیابی، مضامین، مفردات، منابع و سایر فعالیت‌ها و پروسه‌های آموزش حساب شده‌یی می‌باشد که براساس نیازسنجی‌های انجام شده برای یک مرحله تحصیلی به‌یکی از زبان‌های رسمی کشور تحت نظر وزارت تحصیلات عالی تدوین و پس از طی مراحل قانونی قابل تطبیق می‌باشد. شایان ذکر است که نصاب تحصیلی برای یک برنامه خاص فارغ‌ده تدوین، بازنگری و انکشاف داده می‌شود. گرایش‌های متفاوت در چوکات یک برنامه معقولیت نداشته و قابل پذیرش نمی‌باشد.

از اینکه نظام تحصیلی با درنظرداشت امکانات و شرایط خاص در کشور عزیز ما برای برنامه‌های لیسانس سیستم کزیدت است، ازین رو نصاب تحصیلی برنامه‌های یادشده نیز باید با درنظرداشت آن در مطابقت با این رهنمود تدوین گردند.

کزیدت

کزیدت عبارت از واحد درسی است که بر اساس آن سهم هر مضمون در نصاب تحصیلی به‌تفکیک هفته‌ها و سمسرها تعیین می‌گردد. یک کزیدت در یک هفته درسی معادل است به:

۱. یک ساعت درسی نظری (۵۰ دقیقه)؛
۲. دو ساعت درسی کار عملی (۱۰۰ دقیقه)؛
۳. سه ساعت درسی کار ساحوی (۱۵۰ دقیقه).

طول یک سمستر درسی بدون روزهای امتحان ۱۶ هفته درسی تعیین گردیده است. به این اساس یک کریدت در طول سمستر معادل به ۱۶ ساعت دروس نظری، ۳۲ ساعت دروس عملی و ۴۸ ساعت دروس ساحوی می‌گردد. تعداد کریدت‌ها در جدول‌های سمستروار مضامین مشخص می‌گردد.

مجموع تعداد کریدت‌ها

حد اقل کریدت‌ها در دوره لیسانس ۱۳۶ کریدت (حد اقل ۱۷ کریدت در یک سمستر) و حد اکثر آن مربوط به طول دوره تحصیلی برنامه مربوطه بوده و از ۲۲ کریدت در یک سمستر بیشتر بوده نمی‌تواند، یک سمستر بدون روزهای امتحان ۱۶ هفته درسی تعیین گردیده است. تکمیل مؤفقاته تمام کریدت‌ها شرط حتمی برای فراغت و کسب سند تحصیلی می‌باشد.

کتنگوری‌های مضامین برنامه‌های لیسانس

مضامین دوره تحصیلی لیسانس به کتنگوری‌های ذیل تقسیم‌بندی شده اند:

مضامین اساسی (Basic Courses): کورس‌هایی اند که آموزش آن‌ها برای ورود به مضامین مسلکی و برنامه مربوطه لازمی می‌باشد و اساس مضامین مسلکی را تشکیل می‌دهند. سهم این کتنگوری در برنامه لیسانس حد اکثر ۲۰ فیصد مجموع کریدت‌های دوره تحصیلی می‌باشد.

مضامین مسلکی (Professional Courses): کورس‌های غیر قابل تعویض اند و تکمیل آن‌ها حتمی و ضروری می‌باشد، این کورس‌ها در حقیقت محور اصلی برنامه را تشکیل می‌دهند. سهم این کتنگوری برای برنامه‌های لیسانس حد اقل (۵۰) فیصد مجموع کریدت‌های دوره تحصیلی می‌باشد.

مضامین انتخابی (Elective Courses): کورس‌های مرتبط و ممد برنامه بوده که در نصاب مشخص می‌گردند، سهم این کتنگوری برای برنامه‌های لیسانس حد اکثر ۳ فیصد مجموع کریدت‌های دوره تحصیلی می‌باشد.

مضامین همه شمول (Inclusive courses): کورس‌هایی اند که در تمام برنامه‌ها و پوهنخی‌های موسسات تحصیلات عالی یک سان تدریس می‌گردند و دربرگیرنده مضامین ثقافت اسلامی، تاریخ معاصر افغانستان، زبان انگلیسی، اساسات محیط زیست و اساسات کمپیوتر می‌باشد. فیصدی این کتنگوری برای برنامه‌های لیسانس حد اکثر ۲۳ فیصد مجموع کریدت‌های دوره تحصیلی می‌باشد.

پایان‌نامه (Monograph): رساله علمی-تحقیقی است که محصل جهت تکمیل برنامه تحصیلی لیسانس آن را مطابق به طرزالعمل مربوط که از طرف ریاست محترم تحقیق، تالیف و ترجمه تدوین گردیده است، تحت نظر استاد رهنما

تحریر و مکلف به دفاع آن در محضر هیئت منصفه می‌باشد. فیصدی این کنگوری حد اکثر 4 فیصد مجموع کريدت‌های دوره تحصیلی می‌باشد.

یادداشت: عناوین مضامین یا کورس‌های شامل برنامه باید معیاری بوده و در مطابقت با مدل‌های برنامه‌های مشابه کشورهای جهان باشد. از درج کورس‌های بی‌ارتباط به برنامه باید طور جدی پرهیز گردد.

مضامین پیش‌نیاز (Pre-requisite Courses): مضامینی اند که پیش شرط یک تعداد مضامین دیگر می‌باشند و باید قبل از ورود به آن مضمون موفقانه فرا گرفته شوند. مضامین پیش‌نیاز شامل کنگوری‌های مختلف شده می‌توانند که باید در جداول سمستروار مضامین مشخص گردند. مفردات این مضامین باید طوری انکشاف داده شوند که صرف نیازهای مضمون را که پیش‌نیاز آن است رفع نماید و از درج موضوعات بیشتر پرهیز گردد.

ماهیت نظری، عملی و یا ساحوی بودن مضامین

مضامین با در نظر داشت ماهیت شان می‌توانند مشتمل بر دروس نظری، عملی، ساحوی و یا مختلط باشند که در ذیل به آن‌ها اشاره گردیده است:

1. **دروس نظری** به دروسی اطلاق می‌گردد که مطابق به مفردات و روش‌های پیش‌بینی شده تدریس مندرج نصاب تحصیلی در صنوف درسی ارایه می‌گردند.
2. **دروس عملی** به آن دروسی گفته می‌شود که در صنوف درسی (حل مسایل، مطالعات موردی و ارایه کارهای سپرده شده به محصل در همه رشته‌ها)، لابراتوارها، شاپ‌ها، کارگاه‌ها، محاکم تمثیلی و... برگزار می‌شوند.
3. **دروس ساحوی** دروسی اند که در ساحه (کلینیک‌ها، مکاتب تجربوی، شفاخانه‌ها، بازدیدها از مکان‌های مختلف و غیره) به هدف کسب تجربه و مهارت برگزار می‌شوند.

کودگذاری مضامین

در نهادهای تحصیلی مختلف جهان از شیوه‌های مختلف کودگذاری استفاده می‌شود. در کشور عزیز ما نیز شیوه مشخص کودگذاری از جانب کمیسیون ملی نصاب تحصیلی تعیین گردیده و در همه رشته‌ها قابل تطبیق است. مطابق این شیوه، کود هر مضمون متشکل از چهار بخش (دو بخش حروف و دو بخش اعداد) است.

بخش اول حروف مشخص کننده درجه تحصیلی (حرف B برای تمام برنامه‌های لیسانس) و بخش دوم مشخص کننده اسم برنامه مربوط (مخفف انگلیسی اسم برنامه و حد اکثر پنج حرف) می‌باشد که با نقطه از هم جدا می‌شوند.

بخش سوم عدد دو رقمی مربوط سمستر که از (01) شروع و با در نظر داشت تعداد سمستر مشخص می‌گردد و بخش چهارم عدد دو رقمی مشخص کننده مضمون می‌باشد.

طور مثال:

برای برنامه لیسانس (پلانگذاری شهری - Urban Planning) کود (B.UP.0103) چنین مفهوم دارد:

B - درجه تحصیلی لیسانس ، UP - نام برنامه (پلانگذاری شهری - Urban Planning) ، عدد (01) سمستر اول تحصیلی و عدد آخر (03) مشخص کننده مضمون مورد نظر می باشد.

و یا برای برنامه لیسانس (اداره تجارت - Business Administration) کود (B.BA.0103) چنین مفهوم دارد:

B - درجه تحصیلی لیسانس ، BA - نام برنامه (اداره تجارت - Business Administration) ، عدد (01) سمستر اول تحصیلی و عدد آخر (03) مشخص کننده مضمون مورد نظر می باشد.

دو عدد آخر برای مضامین مختلف در عین برنامه قابل تکرار نیست ، یعنی هر مضمون مشخصه خاص خود را دارد.

برای سهولت کود مضامین همه شمول به این ترتیب در نظر گرفته شوند: ثقافت اسلامی 71 الی 83 ، اساسات محیط زیست 02 ، تاریخ معاصر افغانستان 03 ، زبان انگلیسی 04 ، اساسات کمپیوتر 05 .

در برنامه های تحصیلی طبی کود گذاری قرار ذیل صورت گیرد:

1. برای برنامه تحصیلی طب معالجوی MD.0101
2. برای برنامه تحصیلی ستوماتولوژی DMD.0101
3. برای برنامه تحصیلی فارمی فارمدی PharmD.0101
4. برای برنامه تحصیلی طب وترنری DVM.0101

مشخصات ویرایشی نصاب تحصیلی

بسته نصاب تحصیلی مطابق به مشخصات ویرایشی پذیرفته شده تهیه و تدوین می گردد. برای اینکه تمام نصاب های تحصیلی به یک شیوه تهیه و تدوین گردند لازم است تا تمام مشخصات نگارشی و ویرایشی آنها یکسان مراعات گردند. (به ضمیمه شماره ۱ مراجعه گردد)

مراحل تدوین ، بازنگری و انکشاف نصاب های تحصیلی لیسانس

1. نیازسنجی دقیق ، همه جانبه ، مستند و مستدل. تحلیل و تجزیه نیازسنجی و اتخاذ تصمیم نهایی برای انکشاف یا بازنگری نصاب تحصیلی برنامه ؛

2. تثبیت نام برنامه و عنوان سند تحصیلی در تطابق با رفرنس ها و مدل های معتبر جهانی و به روز ؛

۳. تثبیت دیدگاه، مأموریت، ارزش‌ها، اهداف آموزشی، نتایج متوقعه و استراتژی تحصیلی برنامه تحت چتر نهاد تحصیلی مربوط؛
۴. پیش‌بینی شرایط حداقل تطبیق به‌شمول منابع فیزیکی، منابع بشری و زمان مورد نیاز؛
۵. تثبیت روش‌های تدریس و ارزیابی با در نظر داشت خصوصیات برنامه و مدل‌های مشابه در پوهنتون‌های معتبر سایر کشورها؛
۶. تعیین و تثبیت کورس‌های مورد نیاز در کتگوری‌های مختلف، تعداد کرایدت، ساعات درسی به تفکیک نظری، عملی و ساحوی، و تشخیص مضامین و پیش‌نیاز آن‌ها با توجه به خصوصیات برنامه و مدل‌های مشابه در پوهنتون‌های معتبر سایر کشورها و
۷. شرح مختصر، تعیین اهداف آموزشی و نتایج متوقعه مضامین (با استفاده از افعال مناسب)، شیوه‌های تدریس و آموزش، شیوه‌های ارزیابی محصلان و انکشاف مفردات درسی برای مضامین تعیین‌شده با استفاده از کتب درسی به‌روز و معتبر.

فصل دوم

ساختار بسته نصاب تحصیلی برنامه‌های لیسانس

قبل از اینکه به معرفی ساختار بسته نصاب تحصیلی پرداخته شود باید تذکر داد که کمیسیون ملی نصاب تحصیلی، نصاب‌های تحصیلی آن‌عده برنامه‌هایی را که جواز قانونی و یا حکم طی مراحل خویش را از وزارت تحصیلات عالی اخذ نموده باشند، طبق این رهنمود و به‌رویت چک لست ارزیابی نصاب تحصیلی برنامه‌های لیسانس (به ضمیمه شماره ۸ مراجعه گردد) ارزیابی و طی مراحل می‌نماید.

ساختار یک بسته نصاب تحصیلی دربردارنده بخش‌ها و محتویات آتی می‌باشد:

پشتی نصاب تحصیلی

پشتی نصاب متشکل از صفحات روی پشتی، عقب پشتی و عطف آن می‌باشد:

الف- روی پشتی

برای نصاب‌هایی که از طریق نهاد تحصیلی طی مراحل می‌گردند:

صفحه روی پشتی دربردارنده لوگوی وزارت تحصیلات عالی در سمت راست و لوگوی نهاد تحصیلی مربوط در سمت چپ قسمت بالا و در بین آن‌ها عبارات وزارت تحصیلات عالی، اسم نهاد تحصیلی و اسم متصدی برنامه در قسمت ب درج می‌گردد.

چند سطر پایین‌تر در وسط صفحه عنوان نصاب تحصیلی به دو زبان رسمی کشور و انگلیسی به خط درشت نوشته می‌شود.

پایین‌تر از آن یک تصویر یا لوگو که نمایانگر خصوصیات برنامه باشد درج گردد.

در پایین‌ترین قسمت وسط صفحه سال تدوین نصاب به هجری قمری درج می‌گردد. صفحه عقبی روی پشتی آن سفید گذاشته می‌شود.

برای نصاب‌هایی که از طریق برنامه ملی تدوین، بازنگری و انکشاف نصاب تحصیلی (کلستر) نهایی می‌گردند:

لوگوی وزارت تحصیلات عالی در وسط و تحت آن عبارات وزارت تحصیلات عالی، معییت علمی، ریاست نصاب تحصیلی، برنامه ملی بازنگری و انکشاف نصاب تحصیلی درج می‌گردند.

چند سطر پایین تر در وسط صفحه عنوان نصاب تحصیلی برنامه به دو زبان رسمی کشور و انگلیسی به خط درشت نوشته می شود.

پایین تر از آن یک تصویر که نمایانگر خصوصیات برنامه باشد، درج می گردد.

در پایین ترین قسمت وسط صفحه سال تدوین نصاب به هجری قمری درج می گردد. صفحه عقبی روی سفید گذاشته می شود.

ب- عقب پستی

در نصاب های تحصیلی که از طریق نهاد طی مراحل می گردند مشخصات جز الف به زبان انگلیسی، درج سال به میلادی، بدون درج تصویر و در نصاب های تحصیلی که از طریق کلاستر طی مراحل می گردند، لوگوی وزارت تحصیلات عالی در وسط و تحت آن عبارت ریاست نصاب تحصیلی به سه زبان (دری، پشتو و انگلیسی) و چند سطر پایین تر پیام برنامه ملی بازنگری و انکشاف نصاب تحصیلی به سه زبان (دری، پشتو و انگلیسی) تحریر می گردد. این پیام از جانب ریاست نصاب تحصیلی قبلاً مشخص گردیده است. پایین تر از آن شعار ملت واحد- نصاب واحد به سه زبان و در پایین ترین قسمت صفحه آدرس، شماره تماس و ایمیل آدرس ریاست نصاب تحصیلی درج می گردد. صفحه قبلی آن سفید گذاشته می شود.

ج- عطف پستی

برای نصاب های تحصیلی که از طریق برنامه ملی بازنگری و انکشاف نصاب تحصیلی (کلاستر) نهایی می گردد لوگوی وزارت و برای نصاب های دیگر لوگوی نهاد تحصیلی متصدی برنامه در قسمت بالا، عنوان برنامه در قسمت وسط و سال تدوین به هجری قمری در قسمت پایین تحریر می گردد. (به ضمیمه شماره ۲ مراجعه شود)

صفحه حقوقی

صفحه حقوقی برای حفظ حقوق مادی و معنوی نهاد تحصیلی و مرجع تدوین کننده نصاب تحصیلی اختصاص می یابد و صفحه عقب آن سفید می ماند. (به ضمیمه شماره ۳ مراجعه شود)

صفحه بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم بعد از صفحه حقوقی در صفحه تاق و وسط صفحه با خط درشت درج می گردد. عقب صفحه سفید باقی می ماند. تمام صفحات یادشده در قید شماره گذاری صفحات نیستند.

پیام‌ها

قبل از فهرست مطالب در نصاب‌های تحصیلی که از طریق نهاد تحصیلی ترتیب و تنظیم می‌گردند، پیام رییس نهاد تحصیلی و در نصاب‌های تحصیلی که از طریق کلاستر نهایی می‌گردند پیام‌های مقام وزارت تحصیلات عالی و ریاست نصاب تحصیلی درج می‌گردند. پیام‌ها در صفحات تاق درج می‌گردند و در صورتی که کوتاه و در یک صفحه ختم گردند عقب صفحات سفید گذاشته می‌شوند. صفحات پیام‌ها قید شماره‌گذاری به حروف ابجد بوده و شماره‌گذاری صفحات سفید عقبی دیده نمی‌شوند. در صورتی که پیام هر دو صفحه را احتوا کند شماره‌گذاری در هر دو صفحه قابل رویت است.

پیشگفتار

چگونگی تدوین، بازنگری و انکشاف نصاب تحصیلی، اهمیت، دست‌آوردهای بعدی، مسوولیت‌های دست‌اندرکاران برنامه در قبال نصاب تحصیلی و در نظر گرفتن اصول و معیارهای پذیرفته‌شده در روشنی احکام شرعی و قوانین اسلامی و سرانجام قدردانی از دست‌اندرکاران موضوعاتی اند که در پیشگفتار به آن‌ها پرداخته می‌شود.

در صورتیکه نصاب تحصیلی از طریق برنامه ملی تدوین، بازنگری و انکشاف نصاب تحصیلی (کلاستر) نهایی گردد محتوای پیشگفتار از جانب کمیسیون ملی نصاب تحصیلی ترتیب و درج نصاب می‌گردد. پیشگفتار نیز از صفحه تاق شروع شده در صورتی که کوتاه و در همین صفحه ختم شود، عقب صفحه سفید باقی می‌ماند. این صفحات نیز قید شماره‌گذاری به حروف ابجد شده و شماره‌گذاری صفحات سفید عقبی دیده نمی‌شوند و در صورتی که پیشگفتار هر دو صفحه را احتوا کند شماره‌گذاری در هر دو صفحه قابل رویت است.

فهرست مطالب

فهرست مطالب مشتمل بر عناوین اصلی و فرعی می‌باشد. تلاش گردد که از ذکر عناوین اضافی فرعی، جلوگیری صورت گیرد. صفحات اول (پیام‌ها الی ختم صفحات فهرست مطالب) به حروف ابجد و از صفحه مقدمه الی اخیر به کمک اعداد شماره‌گذاری می‌گردند. فهرست مطالب نیز از صفحه تاق آغاز گردیده در صورتی که به صفحه تاق ختم گردد، عقب صفحه سفید باقی می‌ماند. این صفحات نیز قید شماره‌گذاری به حروف ابجد شده و شماره‌گذاری صفحات سفید عقبی دیده نمی‌شوند. در صورتی که در صفحه جفت ختم شود شماره‌گذاری در تمام صفحات قابل رویت است.

بسته نصاب تحصیلی از (۳) بخش عمده تشکیل شده که هر بخش با عناوین درشت (بخش نخست، دوم و سوم) در وسط صفحه از هم جدا می‌شوند. عقب این صفحات سفید و شماره‌گذاری در هر دو صفحه قابل رویت نمی‌باشد.

بخش اول: عمومیات

اصل محتوای بسته نصاب از همین جا آغاز می‌گردد و عناوین و محتویات آتی را دربر می‌گیرد:

مقدمه

در بردارنده بسم الله الرحمن الرحيم، حمد، توضیحات مختصر در مورد اسم برنامه و محتوای بسته نصاب تحصیلی برنامه، مراحل تدوین نصاب، استفاده از اصول و معیارهای پذیرفته شده ملی و بین‌المللی و سهم بخش‌های مختلف در نصاب تحصیلی می‌باشد.

در صورتیکه نصاب تحصیلی از طریق برنامه ملی تدوین، بازنگری و انکشاف نصاب تحصیلی (کلستر) نهایی گردد. محتوای مقدمه از جانب اعضای کلستر تحت نظر کمیسیون ملی نصاب تحصیلی ترتیب و درج نصاب می‌گردد. مقدمه نیز از صفحه‌تاق و شماره (۱) شروع شده در صورتی که کوتاه باشد، عقب صفحه سفید باقی می‌ماند و شماره‌گذاری آن دیده نمی‌شوند و در صورتی که در صفحه جفت ختم شود شماره‌گذاری در تمام صفحات قابل رویت است.

معرفی برنامه

توضیحات در مورد عنوان برنامه، شرایط شمول در برنامه و سند تحصیلی برای فارغان آن مطابق استانداردهای ملی و بین‌المللی به سه زبان (دری، پشتو و انگلیسی)، معرفی مختصر محتوای نصاب تحصیلی برنامه، درج ۳ الی ۵ منبع معتبر بین‌المللی مشابه که به‌حیث مودل یا مأخذ در تهیه نصاب و ایجاد برنامه از آن استفاده شده، می‌باشد. ذکر مأخذ متذکره و آدرس انترنتی (لنک) مربوط آن‌ها حتمی است.

در این بخش دیدگاه، ماموریت، ارزش‌ها، اهداف آموزشی و نتایج متوقعه برنامه، شرایط تطبیق برنامه به شمول منابع بشری، منابع فزیکمی معیاری و وقت مورد نیاز برای تطبیق برنامه که هر کدام به‌طور جداگانه به تفصیل توضیح می‌گردند.

دیدگاه

دیدگاه، دورنمای برنامه تحصیلی را در عرصه آموزش علمی و عملی، تحقیقات علمی و اعتبار آکادمیک در سطح ملی و بین‌المللی و در روشنی احکام اسلامی متکی بر اصالت دینی و معاصرت دنیوی تعیین می‌کند.

ماموریت

وظایف متصدی برنامه را در قبال ارتقای سطح آموزش و یادگیری محصلان با استفاده از آخرین یافته‌های علمی-تحقیقی و کاربرد تکنولوژی‌های نوین، و تقدیم نیروی مسلکی متعهد و متدین به جامعه را مشخص می‌سازد.

ارزشها

ارزش‌های ذیل در نصاب تحصیلی درج گردیده و در جریان تدوین و تطبیق در نظر گرفته شوند:

- ۱) حفظ، احترام و رعایت ارزش‌های دینی و ملی و شعائر اسلامی؛
- ۲) تقویة همه جانبه روحیة عقیدوی، فکری، اخلاقی، علمی و مسلکی؛
- ۳) تقویة روحیة اخلاص، تقوا و انجام عبادات؛
- ۴) توجه به تربیت کادرهای متدین، مسلکی و متعهد به ارزش‌های اسلامی؛
- ۵) تقویة روحیة اخوت اسلامی، وحدت، ترحم، همدردی، خدمت‌گذاری، احترام متقابل و ایثار؛
- ۶) عمل به احکام شرعی در زنده‌گی و تقویة روحیة باورداشتن محکم به آن‌ها؛
- ۷) تقویة روحیة تحکیم رابطه و ایجاد توازن میان علوم دینی و عصری به اساس اصالت دینی و ضرورت دنیوی و عصری و

۸) تقویة روحیة تحکیم رابطه و ایجاد توازن میان نیازهای روحی، عقلی و جسمی انسان بر اساس وحی و احکام الهی.

نیاز سنجی

نیازسنجی عبارت از یک روند مقدماتی تدوین، بازنگری و انکشاف نصاب تحصیلی است که طی آن نیاز جامعه و بازار کار مطالعه شده و توجیهات علمی و مؤثق پیرامون اصلاح نصاب تحصیلی موجود حاصل می‌شود. نیاز سنجی باید به سطح نیاز محصلان، بازار کار و جامعه صورت گیرد و به دو پرسش ذیل پاسخ دهد:

اول: آیا در جامعه و بازار کار کشور به فارغ التحصیلان این برنامه، تقاضای با دوام و مؤثر وجود دارد؟

دوم: آیا امکانات و شرایط واقعی در نهاد تحصیلی برای برنامه مورد نظر (منابع فزیک، منابع بشری به شمول استادان با صلاحیت قانونی، وقت کافی) موجود است یا فراهم شده می‌تواند تا فارغ التحصیلان مطابق اهداف مطروحه تریه شوند؟

نیاز سنجی برنامه با شیوه‌های مختلف (توزیع پرسشنامه، مصاحبه و یا برگزاری جلسات با استادان، فارغ التحصیلان محصلان سال اخیر، نماینده‌گان ادارات ذیربط امارتی و خصوصی و...) و با استفاده از چند مودل معتبر منطقه و جهان صورت می‌گیرد.

شایان ذکر است که در این بخش توضیحات مربوط به شیوه‌های به‌کار رفته در نیازسنجی در سه بخش نیاز کشور، بازار کار و محصلان ارایه شده و نتیجه تحلیل نهایی آن درج می‌گردد و از درج معلومات اضافی جداً صرف نظر گردد.

اهداف آموزشی برنامه

اهداف آموزشی برنامه دربردارنده مفاهیم حوزه‌های دانشی، مهارتی، عاطفی و قابلیت‌هایی اند که محصلان باید آن‌ها را طی دوره تحصیلی فراگیرند و در عمل تطبیق نموده بتوانند. در حقیقت اهداف آموزشی برنامه بالای دست‌آوردهای محصلان طی دوره آموزشی تأکید دارد. اهداف آموزشی برای یک برنامه باید مشخص، قابل اندازه‌گیری، قابل حصول، واقع‌بینانه و زمان‌بندی شده (SMART) بوده و با استفاده از افعال مناسب تعیین و درج نصاب شوند.

نتایج متوقعه برنامه

نتایج متوقعه یک برنامه باید نشان‌دهنده مهارت‌ها، تجارب و توانایی‌های محصل باشد که در جریان تحصیل فراگرفته شده و بعد از فراغت در عمل پیاده شوند. نتایج متوقعه با استنباط از اهداف آموزشی به‌شکل شماره‌وار و با استفاده از افعال مناسب تعیین و درج نصاب می‌شوند.

شرایط حداقل تطبیق نصاب تحصیلی

شرایط تطبیق عبارت از نیازهای حداقلی اند که دسترسی به آن‌ها برای تطبیق برنامه حتمی می‌باشد مانند منابع بشری، منابع فیزیکی و وقت کافی که در این قسمت درج گردند. در صورت فراهم نبودن این شرایط، تطبیق برنامه چالش‌برانگیز و ناممکن می‌باشد. یک نهاد تحصیلی نمی‌تواند قبل از فراهم سازی این شرایط به تطبیق نصاب مبادرت ورزد.

شرایط فوق‌الذکر قرار ذیل اند:

۱. مجوز قانونی برنامه

۲. منابع بشری:

الف) استادان با صلاحیت

ملاحظات	نوعیت وظیفه		تحصیلات			شهرت		ردیف
	قرار دادی	دایمی	رتبه علمی	رشته تحصیلی	درجه تحصیلی	تخلص	اسم	
								۱
								۲
								۳
								۴

ب) تکمیل‌کنندگان های ماهر و مجرب

شماره	شهرت		تحصیلات		تجربه کاری	نوعیت وظیفه		ملاحظات
	اسم	تخلص	درجه تحصیلی	رشته تحصیلی		دایمی	قرار دادی	
۱								
۲								
۳								

ج) کارمندان اداری

شماره	شهرت		تحصیلات		تجربه کاری	نوعیت وظیفه		ملاحظات
	اسم	تخلص	درجه تحصیلی	رشته تحصیلی		دایمی	قرار دادی	
۱								
۲								
۳								

د) مسوولین کتابخانه و تکنالوژی معلوماتی

شماره	شهرت		تحصیلات		تجربه کاری	نوعیت وظیفه		ملاحظات
	اسم	تخلص	درجه تحصیلی	رشته تحصیلی		دایمی	قرار دادی	
۱								
۲								
۳								

۳. منابع فیزیکی: داشتن تعمیر تدریسی و اداری، کتابخانه مجهز با کتاب‌هایی که در نصاب به عنوان منابع کورس‌ها مشخص شده اند، مرکز آی تی فعال، صنوف درسی مجهز و ...

۴. وقت کافی: عمده ترین شرط تطبیق نصاب تحصیلی است. این شرط به ویژه در قسمت تطبیق برنامه‌هایی که خارج از وقت رسمی برگزار می‌گردند، از اهمیت خاص برخوردار است. ساعات درسی ضایع شده بنا بر هردلیلی، باید در جریان سمستر جبران گردند و امتحانات وسط سمستر طوری تنظیم گردند که ساعات درسی ضایع نگردند.

نصاب تحصیلی هر برنامه که از طریق برنامه ملی تدوین، بازنگری و انکشاف نصاب تحصیلی (کلسترها) تهیه، تدوین و بازنگری می‌گردد به عنوان نصاب تحصیلی واحد در تمام نهادهای تحصیلی امارتی و خصوصی کشور که مجوز رسمی برنامه مذکور و شرایط تطبیق پیش‌بینی شده در نصاب را داشته باشند، بطور یکسان قابل تطبیق می‌باشند.

نصاب تحصیلی که از طریق نهادهای تحصیلی مربوطه تهیه، ترتیب و بازنگری می‌گردد، در صورت داشتن مجوز رسمی و شرایط تطبیق پیش‌بینی شده بعد از طی مراحل رسمی مطابق این رهنمود قابل تطبیق می‌باشد.

اصول و معیارهای تألیف کتب و محتوای درسی مطابق به مفردات تعیین شده

۱. محتوای درسی باید با توجه به اصول اسلامی، ارزش‌های دینی و ملی به‌شکلی ترتیب شود که مسایل و شکلیات آن مطابق با احکام شرعی و فقه حنفی باشد، سیستم اداری نام‌ها و اصطلاحات آن متضمن مفاسد نبوده و با روحیه و اهداف شرعی در تضاد نباشد.
۲. محتوای درسی باید به‌گونه‌ای ترتیب شود که مطابق اصالت دینی با در نظر داشت ضرورت و معاصرت دنیوی، آخرین دست‌آوردها و ابتکارات تمام علوم و فنون جابه‌جا گردد و معیارات جهانی که با احکام شرعی در تضاد نباشد در نظر گرفته شود.
۳. تحصیل ذات انسانی را تکمیل و صفات نیکو را رشد داده، در نتیجه روحیه اخلاص، تقوا، عبادت، اخوت اسلامی، وحدت، همدردی، خدمت، احترام و ایثار را در افراد تقویه می‌نماید. در حقیقت تحصیل نسل آینده را به‌گونه‌ای تربیه می‌کند که برای کشور و جامعه الگو، نمونه و انسان مقتدا باشد، ازینرو محتوا و مواد درسی باید به‌گونه‌ای تهیه و ترتیب گردد که از یکسو این مقتضیات را برآورده سازد و از سوی دیگر ارزش علم را به‌عنوان یک فضیلت در اذهان محصلین نهادینه کند نه به‌مقصد اندوختن مادیات.
۴. محتوای درسی علوم ساینسی، اجتماعی، ادبی و انسانی به‌گونه‌ای ترتیب گردد که بخش عقیدوی فکری و اخلاقی آن مطابق با نظام‌های اخلاقی و اعتقادی اسلام، اساسات، مصادر و خصوصیات آن مطابق با شریعت اسلامی و محتوای بخش علوم حقوق، اقتصاد، سیاست، اداره، مدیریت، پالیسی، قانون، انسان‌شناسی، جامعه‌شناسی، روان‌شناسی، هنر و علوم تربیتی مطابق فقه حنفی باشد.
۵. محتوای درسی علوم اجتماعی، ادبی و تربیتی باید به‌گونه‌ای ترتیب شود که در مورد علوم اسلامی، فنون، تاریخ، فرهنگ، ارزشها، افتخارات و شخصیت‌ها مطابق نیاز معلومات کافی و مستند در آن وجود داشته باشد و در پیشرفت جهان در هر دو بخش مادی و معنوی نقش مسلمانان را نمایان سازد، برای محصلان حس برتری داده و چنین ذهنیتی ایجاد کند که اسلام دین کامل و شامل است که برای تمام امور زنده‌گی در بخش‌های مادی و معنوی نظام‌ها، اصول و راهنمایی‌های خاص خود را دارد که در هر زمان و مکان قابل عمل و تطبیق می‌باشد.
۶. محتوای درسی باید به‌گونه‌ای ترتیب شود که محصل مستقیماً از دوره قدیم یونان باستان به‌دوره نشأه ثانیه (رنسانس، زمان رشد دوباره غربی‌ها) کشانیده نشود و به‌محصلان چنان تلقین نگردد که تمام جهان در قرون وسطی در تاریکی بوده است، زیرا واقعیت چنین نیست، چون این عصر تنها برای غربی‌ها دوره تاریک بوده و مسلمانان در این دوره دارای دست‌آوردها و کارنامه‌های علمی و تجربی بسیار زیاد بوده اند که تاریخ گواهر آن است.

۷. محتوای درسی علوم ساینسی و تجربی باید به گونه‌ی ترتیب شود که تفاوت بین حقایق و واقعیت‌های ساینسی، تخمین‌ها و فرضیه‌های ساینس دانان از همدیگر به شکل واضح تفکیک شوند، زیرا مواردی که بر حقایق بنا شده باشند خلاف اسلام نیستند، مگر تخمین‌ها و قیاس‌ها خلاف اسلام بوده می‌توانند، استادان و مؤلفین، نباید از آیات قرآن کریم که در رابطه به کاینات نازل گردیده اند در تطبیق و تصدیق تخمین‌ها و فرضیه‌های ساینسی استدلال بی‌مورد نمایند، زیرا در این گونه انطباق نه تنها کدام خدمت به قرآن کریم صورت نمی‌گیرد، بلکه چنین تخمین‌ها و قیاس‌ها اگر غلط ثابت شوند باعث پیدا شدن شک و شبه در باره قرآن کریم می‌گردند.
۸. در بخش علوم ساینسی و تجربی، در پس منظر تاریخی نصاب باید نقش دانشمندان مسلمان در رساندن علوم یاد شده به معیارات امروزی بیان گردد، همین دانشمندان و علمای مسلمان بودند که از همه اولتر برای جهان براساس تجربه، روش تحقیق را نشان دادند و تحقیقات غرب و اروپا نیز به همین اساس استوار می‌باشد.
۹. در علوم طبیعی و ساینسی در موارد مربوط به کاینات، آفات و حوادث طبیعی تنها نسبت به طبیعت و مادیت داده نشود بلکه جنبه الهی و شرعی آن نیز ذکر گردد.
۱۰. محتوای کتب درسی ساینس، علوم طبیعی، زبان‌ها، و دیگر علوم و فنون مورد نیاز به گونه‌ی ترتیب شود که در باره این علوم از تجربیات دیگران استفاده شود؛ مگر مسایل عقیدوی، فکری و فرهنگی انتقال داده نشود.
۱۱. در تألیف کتب درسی باید برای هرکردت نظری ۵ تا ۸ صفحه در نظر گرفته شود.

ویژه‌گی‌های نصاب تحصیلی

نصاب تحصیلی یک برنامه باید دارای ویژه‌گی‌های ذیل باشد که در بسته نصاب تحصیلی تهیه شده به ترتیب ذکر گردند:

- نصاب تحصیلی که از طریق کلاسترها تدوین، بازنگری و انکشاف داده می‌شوند، به عنوان نصاب تحصیلی واحد، برای تمام نهادهای تحصیلی امارتی و خصوصی کشور که جواز و شرایط تطبیق آن را دارند، ارائه می‌گردد.
- تدوین، بازنگری و انکشاف نصاب تحصیلی جدید مطابق با ارزش‌های دینی و ملی صورت گیرد.
- تدوین، بازنگری و انکشاف نصاب تحصیلی بر اساس استانداردهای علمی و بین‌المللی انجام یابد.
- در نصاب تحصیلی مضامین، مفردات و منابع نامعتبر و از وقت گذشته توسط استادان متخصص و مسلکی و اشخاص ماهر، حذف گردیده و به جای آن مطابق پیشرفت‌های جدید، مضامین، مفردات و منابع نو جابه‌جا گردند.
- برای استادان متخصص و مسلکی این رشته الزامی گردد تا مطابق مفردات تعیین شده نصاب و محتوای درسی جدید و به روز را تحت سرپرستی وزارت تحصیلات عالی تهیه نمایند.

استراتژی تحصیلی

استراتژی تحصیلی بیانگر تمام رویکرد برنامه در جریان دوره تحصیلی بوده و در این بخش معلومات ذیل به طور خلاصه ارائه می‌گردد:

الف: مدت دوره تحصیل

در این بخش مدت دوره تحصیل مطابق برنامه دیزاین شده، تعداد سمسترها و سال‌های تحصیلی در حالت عادی و حالت استثنایی توضیح داده می‌شود.

ب: تعداد، کتگوری‌ها و خصوصیات مضامین

در این بخش کتگوری‌های مضامین اساسی، مسلکی، انتخابی، همه‌شمول و پایان‌نامه با ذکر مشخصات آنها به‌شمول نام مضمون به‌سه زبان، (دری، پشتو و انگلیسی)، کد نمبر، تعداد کرایدیت و فیصدی کتگوری مربوط در جداول مربوط درج می‌گردد:

جدول مضامین اساسی

کرایدیت مضمون	کود مضمون	نام مضمون			شماره
		English	پشتو	دری	
					۱
					۲
					۳
	مجموعه کرایدیت‌ها				
	فیصدی این کتگوری				

۱. جدول مضامین مسلکی

کرایدیت مضمون	کود مضمون	نام مضمون			شماره
		English	پشتو	دری	
					۱
					۲
	مجموعه کرایدیت‌ها				
	فیصدی این کتگوری				

۲. جدول مضامین انتخابی

شماره	نام مضمون			کود مضمون	کریهت مضمون
	دري	پشتو	English		
۱					
۲					
۳					
				مجموعه کريهت ها	
				فيصدي اين کنگوري	

۳. جدول مضامین همه شمول

شماره	نام مضمون			کود مضمون	کريهت مضمون
	دري	پشتو	English		
۱					
۲					
۳					
				مجموعه کريهت ها	
				فيصدي اين کنگوري	

۴. جدول کورس های مربوط پایان نامه

شماره	نام مضمون			کود مضمون	کريهت مضمون
	دري	پشتو	English		
۱					
۲					
۳					
				مجموعه کريهت ها	
				فيصدي اين کنگوري	

۵. جدول ساختار کلی برنامه

تعداد کسب‌های مختلف مضامین	تعداد کسب‌ها	فیصدی تعداد کسب‌ها
تعداد کسب‌های مضامین اساسی		
تعداد کسب‌های مضامین مسلکی		
تعداد کسب‌های مضامین انتخابی		
تعداد کسب‌های همه شمول		
تعداد کسب‌های مضامین مربوط به پایان نامه		
تعداد مجموعی کسب‌ها		100 %

ج: معرفی کودگذاری مضامین

تمام مشخصات و مخففاتی که در کودگذاری مضامین در مطابقت به این رهنمود مورد استفاده قرار گرفته اند، در این بخش توضیح گردد.

د: شیوه‌های آموزش و تدریس

آموزش و تدریس باید با استفاده از شیوه‌های فعال تدریس صورت گیرد. جهت تدریس و آموزش بهتر با در نظر داشت خصوصیات برنامه تحصیلی و امکانات موجود از شیوه‌های تدریس مختلف می‌توان استفاده کرد. مانند آموزش مبتنی بر نتایج و محصل محور (Students Centered Learning SCL/ Outcome Based Education OBE)، آموزش الکترونیکی (E-Learning) و غیره.

هـ: شیوه‌های ارزیابی محصلان

ارزیابی عبارت از اندازه‌گیری سطح درک و بهره‌گیری محصلان از محتوای درسی شامل نصاب تحصیلی است تا براساس آن موثریت برنامه مطالعه شده و در صورت نیاز اصلاحات لازم در شیوه تدریس و مواد درسی ایجاد گردد. ارزیابی محصلان با در نظر داشت نوعیت مضمون و شیوه‌های تدریس در مطابقت با شرایط پیش بینی شده در مفردات درسی مضمون صورت می‌گیرد. شایان ذکر است که ارزیابی‌ها باید در همسویی با اهداف آموزشی طوری صورت گیرند که اندازه رسیدن به اهداف آموزشی و نتایج متوقعه رشته را پیمایش نمایند.

ارزیابی‌ها به شیوه‌های مختلف صورت می‌گیرند و طور معمول بخش‌های فعالیت صنفی و حاضری (۱۰٪)، کارخانگی (۱۰٪)، امتحان وسط سمستر (۲۰٪) و امتحان نهایی (۶۰٪) را در بر می‌گیرند. برای کورس‌هایی که

ماهیت عملی و ساحوی نیز دارند، نمرات ارزیابی جزء امتحانات وسط سمستر و نهایی می‌باشد، یعنی از (۸۰%) اختصاص داده شده برای آن‌ها (۲۰%) آن سهم کارهای عملی یا ساحوی می‌باشد.

بخش دوم: جداول سمستروار مضامین

جدول‌های سمستروار مضامین برای تمام برنامه به‌استثنای برنامه‌های زبان و ادبیات غیر انگلیسی به‌سه زبان (دری، پشتو و انگلیسی) و برای برنامه‌های زبان و ادبیات غیر از سه زبان یادشده به‌چهار زبان ترتیب می‌گردد که هر کدام قسمت‌های جداگانه را تشکیل می‌دهند. بناءً این بخش از سه یا چهار قسمت متشکل است:

۱. قسمت اول: جداول سمستروار مضامین به‌زبان دری

۲. قسمت دوم: جداول سمستروار مضامین به‌زبان پشتو

۳. قسمت سوم: جداول سمستروار مضامین به‌زبان انگلیسی

۴. قسمت چهارم: جداول سمستروار مضامین به‌زبان (خارجی مورد نظر)

این عناوین در صفحه‌تاق با خط درشت نوشته شده، عقب صفحه سفید و شماره‌گذاری آن‌ها قابل رویت نمی‌باشد. به‌خاطر سهولت فارمتهای واحد برای جداول سمستروار مضامین طرح گردیده که برنامه‌مربوط در مطابقت به‌آن، تقسیمات مضامین سمستروار خود را ترتیب می‌دهد. (به ضمیمه شماره ۴ مراجعه شود). در فارمت مذکور نام مضامین، کود مضامین، نوعیت یا کتگوری مضامین، تعداد کریدت، تعداد ساعات درسی با درنظرداشت ماهیت مضمون (نظری، عملی و ساحوی)، تفکیک مضامین پیش‌نیاز و دیپارتمنت مسؤل تدریس ذکر می‌گردد. در جدول مربوط برای مضامین انتخابی، یک یا چند مضمون بدیل نیز درج می‌گردد. تعداد کریدت‌های مضامین بدیل باید طوری تعیین گردد که در صورت تعویض مجموع تعداد کریدت‌های سمستر از محدوده تعیین شده تجاوز نکند.

بخش سوم: مفردات و پلان درسی هفته‌وار مضامین

مفردات درسی مضامین به‌یکی از زبان‌های رسمی کشور تهیه می‌گردند. این بخش نیز از چهار قسمت متشکل است که به‌ترتیب درج نصاب می‌گردند:

۱. قسمت اول: مفردات و پلان‌های درسی هفته‌وار مضامین اساسی

۲. قسمت دوم: مفردات و پلان‌های درسی هفته‌وار مضامین مسلکی

۳. قسمت سوم: مفردات و پلان‌های درسی هفته‌وار مضامین انتخابی

۴. قسمت چهارم: مفردات و پلان‌های درسی هفته‌وار مضامین همه‌شمول

۵. قسمت چهارم: مفردات و پلان‌های درسی هفته‌وار مضامین مربوط به‌پایان‌نامه

تمام این عناوین در صفحه تاق و با خط درشت نوشته شده، عقب صفحه سفید و شماره گذاری آن‌ها قابل رویت نمی‌باشند. به خاطر سهولت فارمت واحد برای مفردات و پلان درسی هفته وار مضامین طرح گردیده است. (به ضمیمه شماره ۵ مراجعه شود)

فصل سوم طی مراحل رسمی نصاب تحصیلی

نصاب تحصیلی برنامه‌های لیسانس به دو طریق ذیل طی مراحل می‌گردند:

از طریق نهاد تحصیلی

- ا. تایید نصاب تحصیلی برنامه در جلسه دیپارتمنت و درج فیصله آن با شماره پروتوکول، تاریخ جلسه، نام و امضای آمر دیپارتمنت.
  - ب. تایید نصاب تحصیلی در کمیته نصاب پوهنخی و درج فیصله کمیته نصاب با شماره پروتوکول، تاریخ جلسه، نام و امضای شخص مسوول کمیته.
  - ج. تایید نصاب تحصیلی برنامه در مجلس شورای علمی پوهنخی متصدی برنامه و درج فیصله آن با شماره پروتوکول، تاریخ جلسه، با درج نام و امضای رئیس پوهنخی.
  - د. تایید نصاب تحصیلی از طریق کمیته نصاب نهاد تحصیلی مربوطه و درج فیصله آن با شماره پروتوکول، تاریخ جلسه، با درج نام و امضای معاون علمی نهاد تحصیلی مربوطه.
  - ه. تایید نصاب تحصیلی از جانب استادان پوهنخی شرعیات / دیپارتمنت ثقافت اسلامی نهاد تحصیلی مربوطه، و تکمیل فورم آن از مراجع مربوطه.
  - و. تایید نصاب تحصیلی برنامه در مجلس شورای علمی پوهنتون و درج فیصله آن با شماره پروتوکول، تاریخ جلسه، نام و امضای رئیس یا معاون علمی پوهنتون.
  - ز. تایید نصاب تحصیلی برنامه لیسانس در کمیسیون ملی نصاب تحصیلی وزارت تحصیلات عالی با درج نام و امضای رئیس نصاب تحصیلی.
- در نهایت نصاب تحصیلی برنامه متذکره بعد از منظوری و صدور حکم انفاذ آن توسط معینیت علمی وزارت تحصیلات عالی، قابل تطبیق بوده و کتباً به مراجع مربوطه ابلاغ می‌گردد (به ضمیمه شماره ۶ مراجعه شود).

از طریق کلاسترها

وزارت تحصیلات عالی به منظور غنای بیشتر و عیارسازی نصاب‌های تحصیلی با نیاز جامعه، بازار کار و معیارهای جهانی، و تطبیق اصول و معیارهای پذیرفته شده در روشنی احکام شرعی و قوانین اسلامی، برنامه ملی تدوین، بازرنگری و انکشاف نصاب‌های تحصیلی را به صورت کلاستروار تدوین می‌نماید. این برنامه به اشتراک روسای

پوهنځي ها، آمرین دیپارتمنت ها، تعدادی از اساتید با تجربه پوهنتون ها و نهادهای تحصیلی امارتی و خصوصی و نماینده گان ادارات ذیربط؛ بهره‌بری ریاست نصاب تحصیلی تحت نظر کمیسیون ملی نصاب تحصیلی به‌راه انداخته می‌شود که در نتیجه یک بسته مدون نصاب تحصیلی توسط ایشان تهیه، تدوین و بازنگری می‌گردد.

بعد از تکمیل کار کلستر، نصاب تحصیلی مذکور از جانب کمیسیون ملی نصاب تحصیلی بررسی، تعدیل و در نهایت تایید گردیده جهت طی مراحل بعدی به‌مقام محترم معینیت علمی وزارت تحصیلات عالی پیشنهاد و مقام محترم نصاب مذکور را طبق بند (۵) مصوبه شماره (۲۴) مورخ ۱۴۴۳/۷/۲۰ کابینه امارت اسلامی افغانستان جهت تصویب به کابینه امارت اسلامی افغانستان ارسال می‌نماید که بعد از تصویب، نصاب مذکور در تمام پوهنتون ها و نهادهای تحصیلات عالی امارتی و خصوصی کشور یکسان قابل تطبیق بوده ضرورت به طی مراحل از طریق نهادهای تحصیلی متذکره نمی‌باشد.

ضمایم

ضمیمه شماره ۱ مشخصات ویرایشی نصاب تحصیلی

پاراگراف	فونت	مشخصات
Direction = Right to left Alignment = Justified Spacing Before = 0 After = Auto Line Spacing = single	برای دری و پشتو Bahij Zar ، اندازه ۱۲ برای انگلیسی Times New Roman ، اندازه ۱۰ رنگ سیاه	متن نارمل
Direction = Right to left Alignment = centered Spacing Before = 0 After = 0 Line Spacing = 0	برای دری و پشتو Bahij Zar ، اندازه ۱۲ ستایل ریگولار برای انگلیسی Times New Roman ، اندازه ۱۰ رنگ سیاه خانه‌های عنوان ستون‌ها و سطرهای جدول بولد	جدول کتگوری‌های مضامین
Direction = Right to left Alignment = centered Spacing Before = 0 After = 0 Line Spacing = 0	برای دری و پشتو Bahij Zar ، اندازه ۱۰، ستایل ریگولار برای انگلیسی Times New Roman ، اندازه ۹ یا ۱۰ رنگ سیاه خانه‌های عنوان ستون‌ها و سطرهای جدول بولد	جدول‌های سمستروار مضامین
Direction = Right to left Alignment = Right Spacing Before = Auto After = 0 Line Spacing = 1.12	برای دری و پشتو Bahij Zar ، اندازه ۱۶، ستایل بولد برای انگلیسی Times New Roman ، اندازه ۱۴، ستایل بولد و رنگ سیاه.	عنوان شماره ۱ (Heading 1)
Direction = Right to left Alignment = Right Spacing Before = Auto After = 0 Line Spacing = 1.12	برای دری و پشتو Bahij Zar ، اندازه ۱۴، ستایل بولد برای انگلیسی Times New Roman ، اندازه ۱۲ ستایل بولد و رنگ سیاه.	عنوان شماره ۲ (Heading 2)

Direction = Right to left Alignment = Centered Spacing Before = 240 pt After = Auto Line Spacing = 1.12	برای دری و پشتو Bahij Zar ، اندازه ۲۸ و ستایل بولد برای انگلیسی Times New Roman ، اندازه ۲۴ و رنگ سیاه	تایتل (Title)
Direction = Right to left Alignment = Centered Spacing Before = 240 pt After = Auto Line Spacing = 1.12	برای دری و پشتو Bahij Zar ، اندازه ۲۰ برای انگلیسی Times New Roman ، اندازه ۱۸ ستایل بولد و رنگ سیاه	سب تایتل (Subtitle)

سایز = A4 همه حاشیه‌ها = ۱ انچ رنگ = سفید Document View = Right to left Numerals = Context جهت صفحه (Orientation) برای همه بخش‌های نصاب = پورتریت (Portrait) برای بخش دوم یعنی جدول‌های سمستروار مضامین = لندسکیپ (Landscape)	تنظیمات صفحه
موقعیت شماره صفحه در پایین و وسط پشتی و صفحه بسم الله الرحمن الرحيم و صفحه حقوقی قید شماره گذاری نیستند صفحات پیام‌ها، پیشگفتار و فهرست مطالب قید شماره گذاری به سیستم ابجد، صفحات سفید قید شماره گذاری بوده؛ مگر شماره زده نشوند. تمام بخش‌های دیگر نصاب قید شماره گذاری عادی می‌باشند، صفحاتی که عنوان‌های مندرج آن‌ها با استفاده از تایتل و سب تایتل مشخص می‌شوند، قید شماره گذاری استند؛ مگر شماره زده نمی‌شوند و صفحه عقب آن‌ها نیز سفید و بدون شماره گذاشته می‌شود.	شماره گذاری صفحات
مطابق خصوصیات برنامه تعیین گردد	رنگ ورق پشتی

اندازه لوگوها	۲ × ۲ سانتی متر
نوشته های میان لوگوها	متن نارمل، ستایل بولد، موقعیت مرکز، اندازه ۱۸
عنوانها	دری و پشتو: اندازه ۴۰ انگلیسی: اندازه ۳۶ متن نارمل، موقعیت مرکز حدود ۳ - ۴ سانتی متر پایینتر از نوشته های میان لوگوها، ستایل بولد و رنگ سیاه
تصویر الوگو به نماینده گی از رشته	اندازه طوری تنظیم شود تا درست جابه جا شده بتواند
سال	متن نارمل، ستایل بولد، موقعیت مرکز، اندازه ۱۶
اندازه	با توجه به تعداد صفحات نصاب تعیین گردد
لوگو	در قسمت بالا به اندازه مناسب که درست جابه جا شود
عنوان نصاب	۱۸ بولد در وسط عطف
سال	۱۸ بولد در پایین عطف
برای نصاب های آماده شده در نهاد تحصیلی	موضوعات روی پشتی به زبان انگلیسی بدون درج تصویر یا لوگو
عقب	پیام برنامه ملی تدوین، بازنگری و انکشاف نصاب های تحصیلی به ترتیب به زبان های رسمی و انگلیسی در داخل چوکات ها، شعار نصاب ملت واحد - نصاب واحد به سه زبان در پایین صفحه، شماره تلفون، آدرس و ایمیل آدرس ریاست نصاب تحصیلی
پیشگفتار	عنوانها = قید متن نارمل، موقعیت مرکز، اندازه ۱۸ و ستایل بولد
پیام وزیر تحصیلات عالی (نصاب های نهایی شده در کلستر)	متن = متن نارمل
پیام رییس نصاب تحصیلی (نصاب های نهایی شده در کلستر)	شروع از صفحه تاق

بخش نخست عمومیات	Title	شروع از صفحهٔ تاق، عقب صفحه سفید، قید شماره گذاری؛ مگر شماره زده نشوند
مقدمه / سرریزه	Heading 1	صفحهٔ تاق
معرفی برنامه / د برنامه پیژندنه	Heading 1	به ادامه
دیدگاه / لرلید	Heading 2	به ادامه
ماموریت / ماموریت	Heading 2	به ادامه
ارزش ها / ارزشبنونه	Heading 2	به ادامه
اهداف آموزشی / زده کوه بیژی موخې	Heading 2	به ادامه
نتایج متوقعه / متوقعه پایلی	Heading 2	به ادامه
شرایط حداقل تطبیق برنامه	Heading 2	به ادامه
اصول و معیارهای تألیف کتب و محتوای درسی مطابق مفردات تعیین شده	Heading 2	به ادامه
ویژه گی های نصاب تحصیلی حاضر	Heading 2	به ادامه
نیاز سنجی	Heading 2	به ادامه
استراتژی تحصیلی	Heading 1	به ادامه
الف) مدت دورهٔ تحصیل	Heading 2	به ادامه
ب) تعداد، کتگوری ها و خصوصیات مضامین	Heading 2	به ادامه
ج) معرفی کودگذاری مضامین	Heading 2	به ادامه
و) شیوه های آموزش و تدریس	Heading 2	به ادامه
ز) ارزیابی محصلان	Heading 2	به ادامه
بخش دوم جدول های سمستروار مضامین	Title	شروع از صفحهٔ تاق، عقب صفحه سفید، قید شماره گذاری؛ مگر شماره زده نشوند

الف: جدول‌های سمستروار مضامین به‌زبان دری	Subtitle	شروع از صفحهٔ تاق، عقب صفحه سفید، قید شماره‌گذاری؛ مگر شماره زده نشوند
ب: جدول‌های سمستروار مضامین به‌زبان پشتو	Subtitle	شروع از صفحهٔ تاق، عقب صفحه سفید، قید شماره‌گذاری؛ مگر شماره زده نشوند
ج: جدول‌های سمستروار مضامین به‌زبان انگلیسی	Subtitle	شروع از صفحهٔ تاق، عقب صفحه سفید، قید شماره‌گذاری؛ مگر شماره زده نشوند
د: جدول‌های سمستروار مضامین برای زبان‌های غیراز انگلیسی به‌زبان رشته مربوط	Subtitle	شروع از صفحهٔ تاق، عقب صفحه سفید، قید شماره‌گذاری؛ مگر شماره زده نشوند
بخش سوم مفردات و پلان‌های درسی هفته‌وار مضامین	Title	شروع از صفحهٔ تاق، عقب صفحه سفید، قید شماره‌گذاری؛ مگر شماره زده نشوند
قسمت اول مفردات و پلان‌های درسی هفته‌وار مضامین اساسی	Subtitle	شروع از صفحهٔ تاق، عقب صفحه سفید، قید شماره‌گذاری؛ مگر شماره زده نشوند
مفردات و پلان درسی هفته وار مضمون ( )	Heading 1	تمام عنوان‌های فرعی مفردات قید متن نارمل؛ مگر بولد، سمت راست، همه سکشن برک
قسمت دوم مفردات و پلان‌های درسی هفته‌وار مضامین مسلکی	Subtitle	شروع از صفحهٔ تاق، عقب صفحه سفید، قید شماره‌گذاری؛ مگر شماره زده نشوند

تمام عنوان‌های فرعی مفردات قید متن نارمل؛ مگر بولد، سمت راست، همه سکشن برک	Heading 1	مفردات و پلان درسی هفته وار مضمون ( )
شروع از صفحه تا ق، عقب صفحه سفید، قید شماره گذاری؛ مگر شماره زده نشوند	Subtitle	قسمت سوم مفردات و پلان‌های درسی هفته وار مضامین انتخابی
تمام عنوان‌های فرعی مفردات قید متن نارمل؛ مگر بولد، سمت راست، همه سکشن برک	Heading 1	مفردات و پلان درسی هفته وار مضمون ( )
شروع از صفحه تا ق، عقب صفحه سفید، قید شماره گذاری؛ مگر شماره زده نشوند	Subtitle	قسمت چهارم مفردات و پلان‌های درسی هفته وار مضامین انتخابی
تمام عنوان‌های فرعی مفردات قید متن نارمل؛ مگر بولد، سمت راست، همه سکشن برک	Heading 1	مفردات و پلان درسی هفته وار مضمون ( )
شروع از صفحه تا ق، عقب صفحه سفید، قید شماره گذاری؛ مگر شماره زده نشوند	Subtitle	قسمت پنجم مفردات و پلان‌های درسی هفته وار مضامین و پلان کاری هفته وار تیزس
تمام عنوان‌های فرعی مفردات قید متن نارمل؛ مگر بولد، سمت راست، همه سکشن برک	Heading 1	مفردات و پلان درسی هفته وار مضمون ( )
تمام عنوان‌های فرعی مفردات قید متن نارمل؛ مگر بولد، سمت راست، همه سکشن برک	Heading 1	شرح مختصر و پلان کاری هفته وار تیزس

ضمیمه شماره ۲: پستی نصاب های تحصیلی

۱- از طریق کلستر بهزیان (دری)

آدرس: وزارت تحصیلات عالی، کارخانه چهار - کابل - افغانستان
 شماره تماس: 020-2514109
 ایمیل آدرس: curriculum@mohe.gov.af

سال ۱۴۴۵

وزارت تحصیلات عالی
 معینت علمی
 ریاست نصاب تحصیلی
 برنامه ملی بازرگاری و اکتشاف نصاب تحصیلی

نصاب تحصیلی برنامه لیسانس .....
 لیسانس برنامه تحصیلی نصاب
 Curriculum of .... Bachelor Program

سال ۱۴۴۵ هجری

۲- از طریق کلاستر (به زبان پشتو)

تحصیلي نصاب ریاست
Directorate of Curriculum

د ۱۴۴۵ م د

په: لوړو زده‌کړو وزارت، څلورمه کازنه - کابل - افغانستان
 اړیکې شمېره: 020-2514109
 ایډیل آدرس: curriculum@moe.gov.af

د لویو زده‌کړو وزارت
 د تحصیلي نصاب ریاست
 د لویو زده‌کړو وزارت
 د تحصیلي نصاب ریاست

د ..... لسانې برنامې تحصیلي نصاب
 Curriculum of ..... Bachelor Program

د ۱۴۴۵ م د

۳- از طریق نهاد تحصیلی (به زبان دری)

 <p>Ministry of Higher Education ... University Faculty of ...</p>	<p>... Bachelor Program Curriculum</p>	<p>2024</p>
<p>لوگري پوهنتون مروپوهه</p>	<p>نصاب تحصیلي برنامه ليسانس ...</p>	<p>۱۴۴۵ هـ ق</p>
 <p>وزارت تحصیلات عالی پوهنتون / مؤسسه تحصیلات عالی ... پوهنځی ...</p>	<p>نصاب تحصیلي برنامه ليسانس ... د ... ليسانس پروگرام تحصیلي نصاب</p> 	<p>۱۴۴۵ هـ ق</p>

۴- از طریق نهاد تحصیلی (به زبان پشتو)

<p>د لویو زده کړو وزارت پوهنتون لوړو زده کړو مؤسسه پوهنځی</p>	<p>د لویو زده کړو وزارت پوهنځی</p>	<p>د لویو زده کړو وزارت پوهنځی</p>	<p>د لویو زده کړو وزارت پوهنځی</p>
<p>د لویو زده کړو وزارت پوهنځی</p>	<p>د لویو زده کړو وزارت پوهنځی</p>	<p>د لویو زده کړو وزارت پوهنځی</p>	<p>د لویو زده کړو وزارت پوهنځی</p>
<p>د لویو زده کړو وزارت پوهنځی</p>	<p>د لویو زده کړو وزارت پوهنځی</p>	<p>د لویو زده کړو وزارت پوهنځی</p>	<p>د لویو زده کړو وزارت پوهنځی</p>

به زبان دری

نام نصاب تحصیلی: .....

ریاست: نصاب تحصیلی

دیزاینر: .....

وبسایت: www.mohe.gov.af

ایمیل آدرس: curriculum@mohe.gov.af

شماره تماس: ۰۲۰۲۵۱۴۱۰۹

محل نشر: چاپخانه ریاست اطلاعات، نشرات و روابط عامه

سال نشر: ۱۴۴۶ هـ.ق / ۱۴۰۳ هـ.ش

برای کلاستر

نام نصاب تحصیلی: .....

ریاست: پوهنتون .....

دیزاینر: .....

وبسایت: www.....

ایمیل آدرس: @.....

شماره تماس: .....

محل نشر: .....

سال نشر: ۱۴۴۶ هـ.ق / ۱۴۰۳ هـ.ش

برای نهاد

تحصیلی

به زبان پشتو

د تحصیلي نصاب نوم: .....

اړوند ریاست: د تحصیلي نصاب ریاست

ډیزاینر: .....

ویب سایټ: www.mohe.gov.af

ایمیل آدرس: curriculum@mohe.gov.af

اړیکو شمېره: ۰۲۰۲۵۱۴۱۰۹

د چاپ ځای: د اطلاعاتو، نشراتو او عامه اړیکو ریاست

چاپخونه

د چاپ کال: ۱۴۴۶ هـ.ق / ۱۴۰۳ هـ.ش

برای کلسټر

د تحصیلي نصاب نوم: .....

اړوند ریاست: پوهنتون

ډیزاینر: .....

ویب سایټ: www.....

ایمیل آدرس: .....@.....

اړیکو شمېره: .....

د چاپ ځای: د چاپخونه

د چاپ کال: ۱۴۴۶ هـ.ق / ۱۴۰۳ هـ.ش

برای نهاد

تحصیلي

ضمیمه شماره ۴: جداول سمستروار مضامین

۱- جدول سمستروار مضامین به زبان دری

سال ( ) سمستر ( )									
شماره	مضمون	کود نمبر	کنگوری مضمون	تعداد کریدت	ساعات درسی هفته وار				ملاحظات
					مجموع	ساحوی	عملی	نظری	
۱									
۲									
۳									
۴									
مجموعه									

مشخصات مضامین انتخابی									
شماره	مضمون	کود	تعداد کریدت	ساعات درسی هفته وار				ملاحظات	
				مجموع	ساحوی	عملی	نظری		
1									
2									
3									
مجموعه									

۲- جدول سمستر وار مضامين به زبان پښتو

کال ( ) سمستر ( )											
کتنې	مخ اړې مضمونونه	د تدریس مسووله خانګه	اونیز درسي ساعتونه				د کرېډیټونو شمېر	د مضمون کټګوري	کود	مضمون	ګڼه
			ټولټال	ساحوي	عملي	نظري					
										۱	
										۲	
										۳	
										۴	
ټولټال											

د انتخابي مضمونونو خانګړنې										
کتنې	مخ اړې مضمونونه	د تدریس مسووله خانګه	اونیز درسي ساعتونه				د کرېډیټونو شمېر	کود نمبر	مضمون	ګڼه
			ټولټال	ساحوي	عملي	نظري				
										۱
										۲
ټولټال										

۳- جدول سمستروار مضامین به زبان انگلیسی

Semester ( ) Year ( )											
No	Subject	Code #	Subject Category	Number of Credits	Hours per Week				In charge Department(s)	Prerequisite Subject(s)	Remarks
					Theory	Practical	Field	Total			
1											
2											
3											
4											
5											
Total											

Elective Courses Specifications										
No	Subject	Code #	Number of Credits	Hours per Week				In charge Department	Prerequisite Subject(s)	Remarks
				Theory	Practical	Field	Total			
1										
2										
Total										

یادداشت: جداول سمستروار تمام دوره تحصیلی طبق همین فرمت خانه پری و ترتیب می گردند. این جداول به سه زبان (دری، پشتو و انگلیسی) و برای زبان های خارجی به استثنای زبان و ادبیات انگلیسی به چهار زبان به طور جداگانه ترتیب و شامل بسته نصاب می گردند.

شیوه‌های ارزیابی محصلان

باید به‌گونه‌یی آتی با استفاده از افعال مناسب درج شود و از شیوه‌های تدریس و آموزش رشته گرفته شود.

	•
	•
مفردات درسی دروس نظری: (فصل‌ها و زیر فصل‌ها)	
فصل اول: عنوان	فصل دوم: عنوان
... •	... •
... •	... •
فصل سوم: عنوان	فصل چهارم: عنوان
... •	... •
... •	... •
فصل پنجم: عنوان	فصل ششم: عنوان
... •	... •
... •	... •

پلان درسی هفته‌وار مضمون

مف‌ه	محتوا	تعداد ساعات درسی در هفته			
		مجموع	نظری	عملی	ساحوی
اول					
دوم					
سوم					
چهارم					
پنجم					
ششم					
هفتم					
هشتم					
نهم					
دهم					
یازدهم					
دوازدهم					
سیزدهم					
چهاردهم					
پانزدهم					
شانزدهم					

یادداشت: دروس نظری، عملی و ساحوی مضمون در جدول بالا می‌توانند در هفته‌های مختلف طوری عیار و درج تقسیم اوقات گردند که تناسب عمومی میان آن‌ها حفظ گردد. این یادداشت شامل پلان درسی نیست و صرف به منظور خاطر نشان سازی درج شده است.

<p>محتوا و کتب درسی جدید مطابق با مقررات تعیین شده در این نصاب، تحت سرپرستی و نظارت وزارت تحصیلات عالی، علاوه بر زبان‌های رسمی، به زبان‌های انگلیسی (در علوم تجربی و طبیعی) یا عربی (در علوم اجتماعی) با در نظر داشت موارد ذیل تهیه و تالیف گردد:</p> <ul style="list-style-type: none"> • در بخش علوم تجربی محتوای درسی مطابق آخرین پیشرفت‌های در مضمون تهیه و در مواردی که ایجاب می‌کند نقش و دست آوردهای دانشمندان مسلمان نیز یادآوری گردد. 	<p>کتاب مقرر</p>
---	------------------

<ul style="list-style-type: none"> • در بخش علوم اجتماعی، انسانی و ادبی اصالت دینی مراعات شود و در بخش علوم ساینسی و طبیعی موارد که ایجاب می‌کند علاوه بر علل ظاهری جنبه الهی و شرعی آن نیز ذکر گردد، مثل: زلزله، باران، طوفان، تغییر اقلیم، کنترل نفوس، پیوند اعضاء انسانی و غیره. 	
--	--

یادداشت: موضوعات مندرج در بالا با توجه به این که نصاب تحصیلی مربوط کدام رشته است، درج می‌گردد. این یادداشت شامل پلان درسی نیست و صرف به منظور خاطرنشان سازی درج شده است.

فهرست منابع	
درج حداقل سه منبع جدید و معیاری قابل قبول که حداقل یکی آن خارجی باشد، به یکی از روش های استاندارد ماخذ نویسی.	منابع اصلی
درج منابع جدید و معیاری قابل قبول از کشورهای مختلف به یکی از روش های استاندارد ماخذ نویسی	منابع کمکی

یادداشت: در تمام مفردات درسی نصاب باید از یک روش ماخذ نویسی (ترجیحاً روش APA) کار گرفته شود. این یادداشت یادداشت شامل پلان درسی نیست و صرف به منظور خاطرنشان سازی درج شده است.

ضمیمه شماره ۶: فورم طی مراحل رسمی نصاب تحصیلی که از طریق نهاد تحصیلی طی مراحل می‌گردند

فیصله دیپارتمنت ( )	شماره پروتوکول ( )	تاریخ (/ /)
اسم و امضای آمر دیپارتمنت		

فیصله کمیته نصاب پوهنخی ( )	شماره پروتوکول ( )	تاریخ (/ /)
اسم و امضای مسوول کمیته نصاب پوهنخی		

فیصله شورای علمی پوهنخی ( )	شماره پروتوکول ( )	تاریخ جلسه (/ /)
اسم و امضای رییس پوهنخی		

فیصله کمیته نصاب نهاد تحصیلی ( )	شماره پروتوکول ( )	تاریخ جلسه (/ /)
اسم و امضای معاون علمی نهاد تحصیلی		

فیصلہ شورای علمی نهاد تحصیلی ( ) شماره پروتوکول ( ) تاریخ جلسه (/ /)	
اسم و امضای رئیس یا معاون علمی نهاد تحصیلی	

فیصلہ کمیسیون ملی نصاب تحصیلی شماره پروتوکول ( ) تاریخ جلسه (/ /)	
اسم و امضای رئیس نصاب تحصیلی	

ضمیمه شماره ۷: فورم تاییدی نصاب تحصیلی برنامه های لیسانس از جانب استادان پوهنخی شرعیات /
ثقافت اسلامی نهاد تحصیلی مربوطه

نظر استادان پوهنخی شرعیات / دیپارتمنت ثقافت اسلامی پوهنتون / مؤسسه تحصیلات عالی -----
در مورد نصاب تحصیلی برنامه لیسانس -----

محترماً!

مایان اعضای کادر علمی پوهنخی شرعیات / دیپارتمنت ثقافت اسلامی پوهنتون / مؤسسه تحصیلات عالی
(-----) نصاب تحصیلی برنامه لیسانس (-----) دیپارتمنت (-----) پوهنخی
(-----) پوهنتون / مؤسسه تحصیلات عالی امارتی / خصوصی (-----) را
که از جانب مسوولین دیپارتمنت مربوطه مطابق رهنمود تدوین ، بازنگری و انکشاف نصاب تحصیلی برنامه های لیسانس
تهیه گردیده به منظور ملاحظات شرعی و در نظر گرفتن پالیسی نظام از نظر محتوا و منابع بصورت کامل مطالعه نمودیم.
آنچه منابع و مفردات درسی نصاب تحصیلی برنامه متذکره که با ارزشهای دینی ، ملی و فرهنگی کشور و پالیسی نظام
همخوانی نداشتند ، اصلاح گردیدند.

بناءً ذریعه فورم هذا به ریاست نصاب تحصیلی اطمینان داده می شود که نصاب تحصیلی برنامه یادشده از نظر شرعی و
پالیسی مشکل نداشته و از طرف مایان قابل تایید می باشد.

با احترام

اسم و تخلص	پوهنخی و دیپارتمنت مربوطه	امضاء
۱.		
۲.		
...		

ریاست پوهنخی شرعیات / دیپارتمنت ثقافت اسلامی از برحالی و نظریات استادان فوق الذکر تصدیق می نماید.

اسم و امضاء رئیس پوهنخی
مهر ریاست پوهنخی

ریاست پوهنتون / مؤسسه تحصیلات عالی نظر پوهنخی شرعیات / دیپارتمنت ثقافت اسلامی را تایید می نماید.

اسم و امضاء رئیس پوهنتون / مؤسسه تحصیلات عالی
مهر ریاست پوهنتون / مؤسسه تحصیلات عالی

ضمیمه شماره ۸: چک لیست ارزیابی نصاب تحصیلی برنامه لیسانس

اسم نهاد ( ) پوهنځی ( ) دپارتمنت ( ) برنامه ( ) تاریخ جلسه / ۱۴۰۳

شماره	موضوعات	تکمیل است	تکمیل نیست	ملاحظات
۱	جواز یا حکم طی مراحل دارد یا خیر؟			
۲	پشتی			
۳	صفحه حقوقی			
۴	صفحه بسم الله الرحمن الرحيم			
۵	پیام‌ها			
۶	پیشگفتار			
۷	فهرست مطالب			
۸	صفحه بخش اول			
۹	مقدمه			
۱۰	معرفی برنامه			
۱۱	دیدگاه، ماموریت، ارزش‌ها			
۱۲	نیازسنجی			
۱۳	اهداف آموزشی برنامه			
۱۴	نتایج متوقعه برنامه			
۱۵	شرایط حداقل تطبیق			
۱۶	اصول و معیارهای تالیف کتاب و محتوای درسی			
۱۷	ویژه‌گی‌های نصاب تحصیلی حاضر			
۱۸	الف) مدت دوره تحصیل			استراتژی تحصیلی
	ب) تعداد، کتگوری‌ها و خصوصیات مضامین و جداول مربوط			
	ج) گودگذاری			
	د) شیوه‌های آموزش و تدریس			
	ه) شیوه‌های ارزیابی محصلان			
۱۹	بخش دوم جداول سمستر وار مضامین مطابق فارمت به هرینه زبان در قسمت های مربوط			

		بخش سوم مفردات درسی و پلان‌های هفته‌وار درسی تمام کتگوری‌ها به‌شمول قسمت‌های مربوط	۲۰
		الف) تاییدی متصدی برنامه	۲۱
		ب) تاییدی کمیته نصاب پوهنخی متصدی برنامه	
		ج) تاییدی شورای علمی پوهنخی	
		د) تاییدی کمیته نصاب نهاد تحصیلی	
		ه) تایید نصاب تحصیلی از جانب استادان پوهنخی شرعیات/ دیپارتمنت ثقافت اسلامی نهاد تحصیلی مربوطه.	
		و) تاییدی شورای علمی پوهنتون/ مؤسسه تحصیلات عالی	
		نظر نهایی کمیسیون ملی نصاب تحصیلی	۲۲

تمام موارد شامل چک لست در مطابقت با رهنمود بازنگری و انکشاف نصاب‌های تحصیلی لیسانس ارزیابی می‌گردند.

ارزیابی نصاب تحصیلی توسط اعضای کمیسیون

امضاء	شهرت	مسولین ارزیابی
		ارزیابی کننده ۱
		ارزیابی کننده ۲
		ارزیابی کننده ۳
		ریس کمیسیون بعد از تایید نهایی نصاب تحصیلی

انفاذ

این رهنمود در سه فصل و هشت ضمیمه طی حکم شماره (۶۷۶۵) مورخ ۱ / ۶ / ۱۴۴۶ هـ.ق مطابق ۱۳ / ۹ / ۱۴۰۳ هـ.ش مقام وزارت تحصیلات عالی منظور و در تمام نهادهای تحصیلی امارتی و خصوصی کشور قابل تطبیق است. با انفاذ این رهنمود، نسخه‌های قبلی آن و همچنین تمام رهنمودهایی که در مغایرت با محتویات آن قرار دارند، فاقد اعتبار می‌باشند.

